

VOLNÉ SMĚRY.

MĚSÍČNÍK UMĚLECKÝ

VYDÁVÁ

SPOLEK „MÁNES“.

OBSAH ČÁSTI LITERÁRNÍ:

O. Příbylová: Parfmem lesů.
Jar. Kvapil: In memoriam.
J. Arbes: Karel Svoboda.
Karel Toman: Slavné jaro.
V. Otomar: Zkáza.
Jos. Holý: Zda ještě panuješ. — Rostl
v lese. — Pod jabloní.
Milan Fučík: Až vejdeš, paní má.
Feuilleton: Droby z dopisů přátel.
K ilustracím. — Zprávy umělecké. —
Výstavy. — Soutěže umělecké.

ILLUSTRACE:

F. Bílek: Typ z Táborska.
F. Kaván: Odtékání.
Jos. Holub: Dřinovo brdo, poledne.
Jos. Pekárek: Zpověď.
Aug. Vlček: Podobizna.
K. Tůma: Soudruzi v povolání.
F. Herčík: Paneaux.
J. Špillar: Studie.
Ant. Slaviček: Františkánský kostel
v Bechyni n. L.
L. Novák: Fragment cyklu »Kovář a
smrt.«
F. Engelmüller: Babí leto.

VOLNÉ SMĚRY vycházejí poslední pátek v každém měsíci o 3 arších. Roční předplatné obnáší 6 zl.,
poštou 6 zl. 40 kr., půlletní 3 zl., poštou 3 zl. 20 kr., Jednotlivé sešity prodávají se po 60 kr.

Péči a nákladem spolku »Manes«. — Vedou: Jaro Hilbert, K. L. Klusáček, Karel Mašek, Jan Preisler a Stan. Sucharda.

Zodpovědný redaktor K. L. Klusáček. — Administrace a expedice v Praze, v Tůních č. 8—II.

Literární příspěvky budte zasílány na adresu: Karel Mašek, Praha-I. Rudolfovo nábřeží čís. 83.

MAX ŠVABINSKÝ.

SPLYNUTÍ DUŠÍ.

mrazilo. Nic nikde, jen němý klid jako v nezemském chrámě. Stály tu vážně stromy s drsnou korou a ostrým jehličím. Nepronikal korunami jejich ani paprsek světla, stály strnule, jako bez života, v mrtvém tichu soumraku. Jen srdce ženy bilo v tom tichu bušivě jako údery zvonu.

A tu pojednou začalo to ticho mluvit. Hlubokým, pomalým hlasem, slovo za slovem, znělo to z kmenův i korun, jako recitace sboru starců antické tragedie:

»Život je trud a strádání a odříkání se záhadným proč. Ten života nechápe, kdo žene se jím v šíleném chvatu za rozkoší a požitkem, neb zvědavě záclony jeho nadzdvihuje, aby odkryl jeho taje. Klaníme se Neproniknutelnému, plníme v pokorném podrobování se svůj úkol životní — co chce ten lehkomyšlný tvor lidský, jenž neznaje vážné práce, maří čas svůj neplodným hloubáním a planými vášněmi mezi námi?«

Utíkala poděšena z lesa a nezastavila se až doma ve svém pokojíku. Bylo po klidu. Všecek její bývalý život protestoval proti hlasu starého lesa. Vždyť žiti podle hlasu toho by byl jen trud a strast a odříkání, kruté tyranství. A jakým právem směl jí něco vyčítat a dělat sebe lepším a povýšenějším nad ni?! Ale dobře tak, to má z toho, že chodí sama, a že se odřekla lidské společnosti. Vícekrát tam nepůjde a bude dobře. Byl to beztoho jen pocit nezvyklosti a samoty.

Ale neuklidnila se.

Sáhla tedy k svému morfiu: k lektuře a ke vzpomínkám na své milostné aféry. Měla by tu vlastně mít některého ze svých zbožňovatelů, aby ji bavil a chránil před pošetilými povídačkami starých lesů. Bah! Chránil! Utekl by dříve než ona. Nebo by tasil tupou zbraň cynismu, kterou si většina mužův pomáhá, jedná-li se o potlačení svědomí. Ne, žádného, žádného z nich víc! Jsou to zvířata, a hloupá a sobecká zvířata k tomu...

Druhý den byla opět svá a veselá. Všechno ji nějak na procházce bavilo. Měla vyhlídnutý u silnice stinný koutek v mladém smrkovém lesíku, promíchaném dubovým mlázím a plném mechu a jahodění. Když překračovala silniční příkop, našla v něm mrtvého běláška. Myslela zprvu, že je živý, a měla radost, že se jí dal tak lehce chytit.

Když ho viděla na ruce mrtvého, zkazilo jí to náladu. Pel s křídel třásl jí prsty. Připomnělo jí to neurčitě ztrátu bolestnou čehosi jemného, co i jí bylo kdysi vlastní a co teď se rozprašovalo po hrubých lidských prstech...

Usedla pod smrček do mechu a travin a začala číst v knize, kterou přinesla s sebou. Čítávala dříve jen doma v pokoji a zde jí to všechno připadalo nezvyklé. Četla roztržitě a za chvíli také knihu zas odložila. Ne, nelze to číst! Omamující parfomy cizoložné smyslnosti, to věčně se opakující řvaní vášní trhajících struny lidských duší, bylo tak málo v souzvuku s pryskyřnou vůní lesní a prostým švitořením ptačím.

Ulehla raději a založila ruce za hlavou. Bylo jí pojednou jaksi milo dívat se tou směsí jehličí a listí vzhůru. Na stromech a keřích bylo lehkým vánkem všechno v pohybu a světelné skvrny, jak slunce prokmitávalo listím, mihaly se po mechu a trávě jako lehká zlatá prška. Sýkorka a drozd ozývaly se švitorem i táhlým hvizdem. Co chvíli šum neznámých, neviditelných křídel provanul v rychlém letu lískovím neb modřínem s měkkým jehličím. Na pasece dutě, jednotvárně bzučely nad vřesem včely.

Jak teď sklouzla pohledem dolů, zahlédla pod smrčkem opodál rozsáhlé mraveniště, plné steziček, po nichž pachtili se mravenci pod tíží svých bílých břemen. Mouchy a brouci lezli za výživou po travinách, sklánějíce je a malí modří motýlkové třepetali se nad žlutými květy, zpytavě noříce se v jejich kalich. Co tu shonu a práce! A patrně účelné, útěšné práce. Z toho šumu, ruchu, letu, lezení a bzukotu mluvila láska ku práci a radost z ní!

Ach, tak pěkně zdrávo je tu!

Bylo jí jako by jí bral někdo do náruče. Někdo, koho ještě nezná, komu se ani do tváře nedívá, ale u koho je jí bezpečně a k slzám blaženě. Zavřela oči.

»Duše lesa, věčně mladá a čistá, polib mne, zlíbej ten šedý prach s mého čela, obmyj mne, očist mne božím dechem svým!«

V té vůni a teplém vánku zdálo se jí, že cítí oddech Neznámého u samých úst svých. —

Románu nedočetla; venku na procházkách v přírodě byla tak dětsky klidna a vesela, že už ani nemyslívala na to, aby brala knihu s sebou.

Vracívala se s bohatou kořistí květů, mechů, kamenů i brouků, všecko bez výběru a rozmyslu sbírajíc z pouhé touhy sblížit se s neznámým jí světem. Ani doma v pokojíku nebývalo jí do čtení za deštivých dnů. Tu obyčejně následovaly reakce smutku a rozmrzelosti. Květy pak v takové dny vadly v poloshnilé vodě, mechy ležely zaprášené po skříních a brouci se rozlétali nebo rozlezli. K čemu to všechno? Vede to k nějaké spáse? Zasmála se tomu. V čem tedy vlastně je jaká spása? Staré stromy v lese vyčítaly jí nedostatek vážné práce a mnoho neplodného hloubání. Pracovat! Ano, ale proč a pro koho? Neměla nikoho v širém světě, pro koho by byla mohla pracovat s láskou. A zabývat se nějakou mechanickou ženskou prací, jen aby zabíla čas, bez účelu a užitku? To ji vždy brzy omrzelo. Leč v duši hluboko vězela touha po oddané a pokorné práci pro někoho, ať by jím byl kdo-

koli — muž, dítě, sestra, vše jedno, jen někdo, pro něž práce přinesla by jí klid a spokojenost. A při tom věřit v toho! Vůbec v něco a v někoho věřit. I v tom by bylo uklidnění.

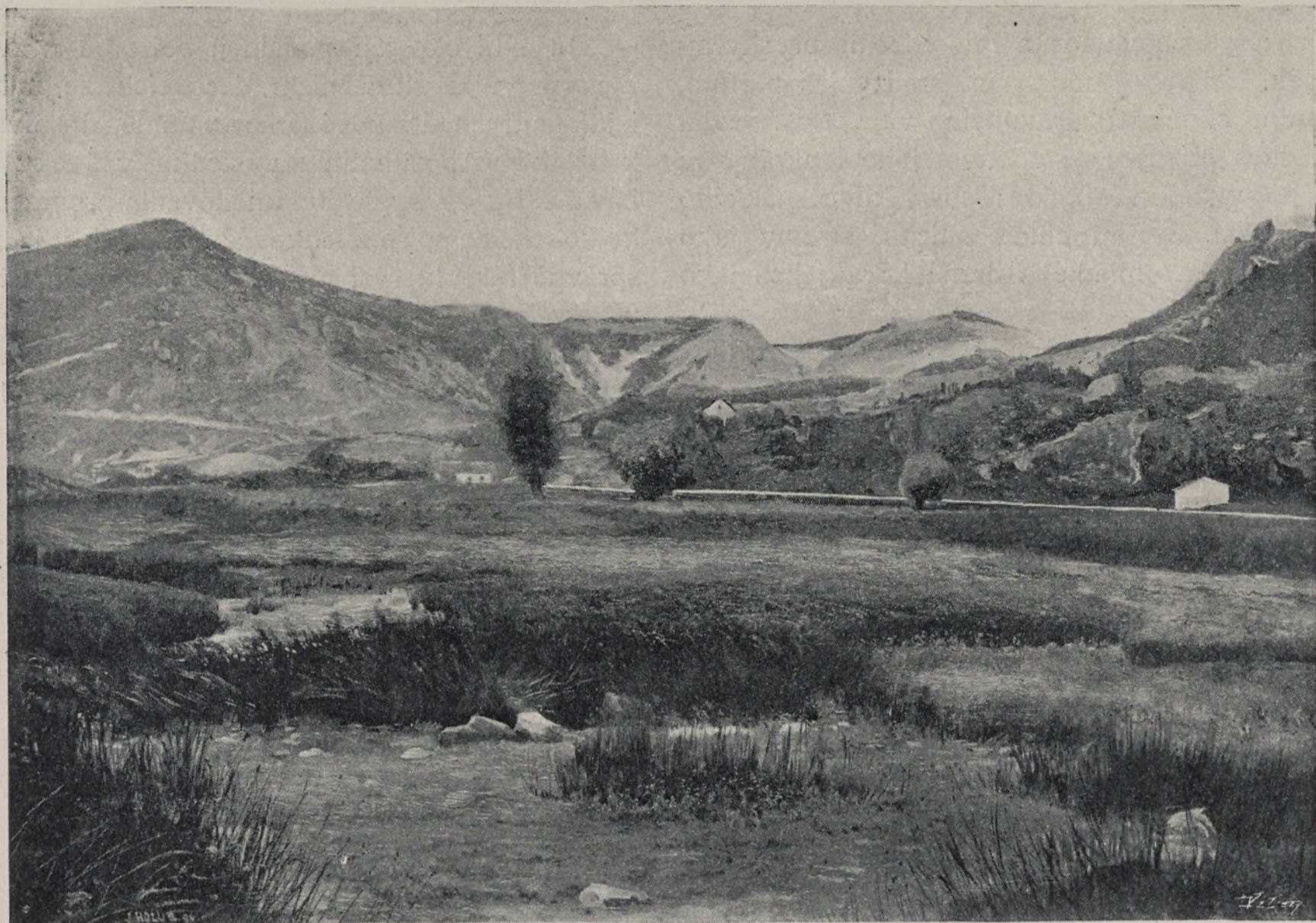
Začala opět trochu hloubat o věcech víry, jak to dělávala, kdykoli neměla právě žádné vášně pro nikoho v srdci a v duši jen staré sklamaní a novou touhu. Odvažovala se vždy s pravou odvahou kočky až na kraj záhadných propastí, leč neproniknutelné neznámo zaleklo ji brzy a pak utíkala zděšena zpátky k rozumnému, jak říkala materialismu. Teď ani to se jí nedařilo a tam někde v koutečku duše její začala se ozývat mocná potřeba víry oddané a nehlobající.

Jak byli vlastně šťastni ti prostí lidé s naivní svou vírou! Měla svůj pokojík najatý právě u takové šťastné stařenky, která veškeru bídu a strasti své existence dovedla si vysvětliti spravedlivou

F. KAVÁN.

ODTĚKÁNÍ.

JOSEF HOLUB.

DŘINOVO BRDO, POLEDNE.

moudrostí Svrchovaného Pána osudů lidských, a snášela vše s pokornou trpělivostí a oddaností ve vůli Jeho.

Vcházívávala teď poněkud častěji do její kuchyňky s bílými stěnami, na nichž rozvěšeny byly křiklavé obrazy svatých v začernalých rámech. Ráda slýchala stařenku vypravovat. A celý ten kus trudného života selské ženy, stíhané surovostí mužovou a nevděkem dětí, a při tom ta neuvědomělá síla v snášení toho všeho, prostá, jasná mysl stařenina, nestížená vinou a schopná z žalu a skleslosti vytrhnouti se nějakou zbožnou průpovědí, vše to lahodilo a uzdravovalo ji.

V neděli dopoledne vnutila jí stařenka do ruky starý »Nebeklič« a poslala ji do kostela.

»Milostpanička by se mohla taky podívat do našeho kostelíčka. Je malý, ale každému se tam líbí.«

Vzala mechanicky starou tlustou knihu, nechťic stařence odporovat. Ale sotva vyšla z domku z dosahu zraků stařenčiných, uhnula od cesty ke kostelíku stranou do luk, vlhkých ještě ranní

rosou. Cosi jako stud a pak i zlost vzbouřily jí krev. Což pak tu vlastně na venkově chce hrát komedii? Pěkný by to byl věru obrázek, až by ona, »Carmen«, »Eva«, či »Růže pekla«, jak ji dokonce nazval jeden mladičkový básník, ctitel Baudelairův, sedla si do lavice kostelní mezi baby, s »Nebekličem« v ruce, a spustila s nimi falešným diškantem tahavou: »Tisíckrát pozdravujeme Tebe . . .« Ne, nikdy!« Všecka frivolnost světačky nabyla na chvíli v ní vrchu a sama se sobě zasmála.

Vyšla z luk zase na silnici, kam bilo slunce plným žářem letního dne. Úmorné vedro! Ale jen ještě kousek do kopce silnicí a bude v lese, v témž starém borovém lese, který ji tak vyděsil. Leč dnes nemyslí na strašidelné hlasy v něm; vše ztrácí se v jediném fysickém dojmu: na silnici je vedro, tam bude chládek.

S pocitem úlevy sešla se silnice do hustého stinného lesa a strhnuvši klobouk s hlavy a odhodivši daleko slunečník, vrhla se do mechu. Vůně borová byla v té polední chvíli přímo

opojná; vdechovala plnými plícemi pryskyřný ten lék. Nebyl to mdlý, čivy umrtvující parfum, ale vůně silného uzdravujícího vína. Les nezdál se jí dnes přísným a studeným jako tenkrát, kdy z něho vyděšena utekla; cosi tklivě měkkého vanulo jím. Byl tu chlad a ticho, stromy jako rozveselené a omládlé a drsná kůra jejich jako zjemněna.

Bezděčný pohled na odložený »Nebeklič« uvolnil průchod myšlénkám.

Ach, ovšem, jako dítě, velmi ráda zpívala v kostele a chodila na katolické pobožnosti. Zrovna se jí taková vzpomínka mihla hlavou. Vidí se, maličká, u sochy sv. Jana, jak stávala v májových dnech slavnostně vyzdobená na Václavském náměstí. Bydlela blízko a každý večer ji tam maminka brávala s sebou na požeňování. Barevné světlo lampiček se chvělo, kytice šeríkové na oltáři omamivě voněly, hudebníci za ním vytrubovali intrády a lid nábožně zpíval. Zdávalo se jí, že ani v nebi nemůže již být nic krásnějšího. A její svěží hlas vynikal nadšením, až budil pozornost.

Být zas takovou malou, dětsky nadšenou holčičkou, jak by to bylo asi hezké! »Nebudete-li jako jedno z těchto maličkových, nevejdete do království nebeského,« — Což už jí také napadají věty z bible? Patrně nějaká reminiscence z Tolstého, kterého kdysi pročetla. Ovšem zběžně jen a nepochopila. Leckterá myšlénka se jí v něm líbila, nechápala ani proč, a při své povrchnosti se ani nesnažila pochopiti. Býti jako dítě?! To přec — Ale, vždyť byla přece za svého dětství při svém naivním pojmání světa klidna a spokojena! Zpěv u sochy svatojanské povznášel ji do nebes, myslila, že je v království božím! Spočívalo by opravdu to království boží v takové dětsky prosté víře a lásce? Měla by ta bible pravdu, že »království nebeské« je v nás, a že jím je naše vnitřní spokojenost? A může člověk žádati více? Stačilo jí to za mládí, proč ne teď? »Nebudete-li . . .«, znamená nezbytnost, to značí »musíte být . . .«, mírněji řečeno »budte . . .«. A je to možné? Mohlo-li toho dosáhnout dítě, proč ne člověk dospělý, ovšem chce-li mít duši zas dětsky čistou a nevinou?

Bylo by opravdu možno štěstí na tomto základě? . . .

Duševní oko její počalo ji bolet od nezvyklých paprsků slunečních, deroucích se mlham jejího nitra. Od takové práce pomalé, dospívající k nějakému pozitivnímu výsledku vždycky utíkávala. Ne, že by se byla nedovedla propracovat ke konci, ale spíše z lehkovážnosti. Jak jí jednou správně řekl kterýsi muž: »Vy ženské necháte všecko rozděláno a utečete od toho.« —

Mechanicky sáhla po modlitbách. Byla to stará kniha s polospuchřelými deskami, švabachem tištěná. Za každým téměř listem vloženy byly modlitbičky neb primitivně malované obrázky, věnečky a křížky ze šeríkových kvítků a úlomky barvínku. Vanul z ní onen zvláštní dech modlitebních knih chudých lidí, stuchlý, vlhký a promíšený vůněmi uschlých květů. A vůně ta jako by ji byla osvěžila v její únavě. Začala pročitati tituly modliteb:

»V době zármutku a soužení«, »Modlitba za čistotu srdce«, »za sílu v pokušení«, »modlitba k andělům strážným«.

Modlit se! Jak dávno tomu, co na to zapoměla! Dovedla by ještě nějakou z těch dětských modlitbiček, jakýn ji maminka učivala? Ah, ano, tu k anděli strážnému.

»Anděle Boží, strážce můj,
rač vždycky být ochránce můj.«

Jak pak je to dál?

»Mne vždycky řiď a napravuj,
cnostem svatým —«

ne, tak ne . . .

»ke všemu dobrému mne vzbuzuj,
cnostem svatým mne vyučuj —«

Vzdechla si z hluboka a hnula se mimovolně ze své nonchalantní posice, jakoby chtěla úplně povstat, ale zůstala tak klečet teď na kolenou.

»Ať jsem tak živ jak chce Bůh můj —

Ruce se bezděky sepjaly.

»Tělo, svět, ďábla přemáhám —«

Něco jí sevřelo hrdlo, že slova, zprvu mechanicky odříkávaná, drala se z něho nyní úryvkovitě trhaným, skoro štkavým zvukem.

»na tvoje svatá vnuknutí —«

Skutečná fysická bolest hrdla a čelistí to již byla, za které vyrážela dale:

»— — pozor dám.«

A v tom — svatém — obcování
ať — setrvám — do skonání —«

AUG. VLČEK.

PODOBIZNA.

nější: aby vzácnou uměleckou individualitu svou přivedl k platnosti úplné, zarazila jej náhle smrt v nejušlechtlejším zápase o palmu — pravého umělce ryze českého, tudíž také ryze slovan-ského.

Zpráva o smrti Svobodově stihla do Prahy za největší válečné vřavy francouzsko-německé války roku 1870., když německá vojska hotovila se již k obléhání Paříže. Přirozeno, že světové události válečné odvrátily všeobecnou pozornost od katastrofy umělecké . . .

Od té doby minulo přes čtvrt století.

Výtvarné umění české razilo si zatím tu a tam nové dráhy. Objevili se a rozvíjeli noví talentové a na Karla Svobodu, na jednoho z prvních, kteří po znovuzkříšení národa českého pokoušeli se ryze českým uměním obrazným rozněcovati lásku ku grandiosním dějinám národa českého — skoro zapomenuto.

U nás v Čechách není to případ osamělý. Celou řadu umělců českých stihl týž, nebo podobný osud: že po mnoholeté záslužné, mnohdy i nejzáslužnější práci opomenuto, nač má každý poctivý umělec právo nejpřirozenější: aby byla práce jeho aspoň po zásluze spravedlivě oce-něna. Kritického rozboru děl Svobodových, ba ani obšírnějšího životopisu jeho v literatuře naší — není. Pokouším se tudíž v stručnosti co možná největší registrovati aspoň některá z dat nej-
hlavnějších.

* * *

Karel Svoboda narodil se dne 14. června 1824. v Plánici. Osud byl mu z mládí otčímem. Hoch osiřel a nezbylo mu, nežli se uchýliti do Prahy ku svému strýci, Václavu Alojsovi Svobodovi-Navarovskému, jenž byl profesorem na malo-stranském gymnasiu.

Strýc, jeden z nejhrolivějších vlastenců českých a zároveň pilný a svědomitý spisovatel — z jehož básnických spisů jest nejznámější veselohra ze života českého malíře »Karel Škreta«, ujal se hoča otcovsky a postaral se o pečlivé jeho vychování.

A zde, v domě vlasteneckého strýce položen také základ k povaze Karla Svobody, jenž právě vlastenectvím svým sloužiti by mohl za vzor.

Původně měl hoch na zřeteli obvyklá studia. Absolvoval gymnasium a začal již navštěvovati universitu, když pouhá nahodilost dala životu jeho zcela jiný směr.

Po celou dobu svých studií byl totiž Karel Svoboda výborným kreslířem a v prázdných chvílích bavil a zdokonaloval se v tomto směru dále. V mapě jeho bylo množství různých skizz. Jednu z nich, »Bitvu u Kreščaku«, prozrazující rozhodný talent, spatřil také náhodou hrabě František Thun, jenž přiměl Svoboda strýce, že osmnáctiletého jinocha dal roku 1846. zapsati do malířské akademie pražské, jejíž ředitelem byl Ruben.

Přímo v úžasně krátké době zdokonalil se Karel Svoboda na akademii tou měrou, že již první jeho větší práce »Smrt krále Václava IV. v Kundraticích«, jejíž reprodukce jest známa jako premie Mikovcova »Lumíra« i kruhům nejširším, upoutala k němu pozornost znalců.

Neméně zajímavé a v době nejtužšího absolutismu, v které vzniklo, zajisté smělé — bylo sujet druhé jeho větší práce: velký karton, znázorňující světoznámou defenestraci, kterouž zahájena třicetiletá válka — »Svržení místodržících Slavaty a Martinice«.

Později, tuším roku 1848 (v kteréžto době Svoboda pojal za choť dceru známého českého skladatele hudebního, Alojse Jelena), provedl připomenutou komposici ve velkém historickém obraze.

Mimo nadání byl však ze šťastně nastoupené cesty, čelící k přirozenému rozvoji jeho nadání, ku komposicím historickým — sveden. Známy jihoslovanský patriot Ljudevit Gay, byv na Svobodu upozorněn, vyzval jej, aby mu illustroval historické dílo o Illicii.

Svobodovi přišlo vyzvání to vhod. Byltě nucen vydati se na cesty na jih slovanský a mohl ukojiti i svou touhu po seznání života pobratimských kmenů slovanských. I poznal tak část Horvatska, Slavonie a Hranice Vojenské.

Vrátiv se po půl roce do Prahy, jal se shromážděný material zpracovávat. Výsledkem byla řada obrazů z jihoslovanského života národního, obzvláště horvatského a hraničárského, poutajících netoliko novosti sujetů, nýbrž i pečlivou věrností podání.

Přes to vše, že těšily se práce ty značné oblibě a šly na odbyt, nemohl Svoboda odolati nejvlastnějšímu nadání a za nedlouho vrátil se zase k malbě a kresbě historické.

Z prvních prací toho druhu uvádíme dvě: obraz »Ondřej Šlik odmítá před svou popravou nabídnutí pátera Ledetiusa, aby přestoupil k víře katolické«, a pokus znázorniti věkopamátinou »Bitvu na Bílé Hoře«.

Roku 1851 odebral se Svoboda do Vídně, kde se trvale usídlil. Tam zhotovil především jiným karton k velkému obrazu »Korunovace Vladislava I. na krále českého« pro pražské Belvedere královny Anny; pak čtyry jiné pro totéž Belvedere a sice: Václav II. — Korunovace Albrechta II. na krále — Císař Josef II. v Praze a Smrt sv. Václava — první dva dle vlastní komposice, poslední dva dle skizz Rubenových.

Následovala celá řada jiných historických obrazů, zejména také z dějin rakouských. Životopisec Svobodův ve Wurzbachově biografickém slovníku (z něhož jsme vážili dáta) praví, že prý některé z nich ze stanoviska přísně rakouského mnohým nevalně se líbily, poněvadž prý nehlasají slávu, nýbrž pohanění říše. Se stanoviska objektivního nutno připomenuti tomu rozuměti v ten smysl, že Svoboda zůstav věren historické pravdě nedal se ničím svěsti ku glorifikaci něčeho, co glorifikace nezasluhovalo.

Přes připomenutý odpor zarytých Rakušanů vynikaly i tyto práce v ohledu uměleckém tou měrou, že za obrazy »Saský kurfiřt Jan Jindřich v zajetí« a »Karel V. utíká před Moricem Saským« — kterýžto poslední obraz jest

umístěn v obrazárně vídeňského Belvederu — přiřknuta Svobodovi cena z nadace Reichlovy.

Roku 1869 dokončil Svoboda obraz »Johanna Kastilská«. Po roce zaslal na výstavu do Výmaru nákres, znázorňující Milánské před Barbarosou, jež později, byv k tomu vyzván, ve velkém obraze vyvedl. Brzy po té provedl na Schillerově domě ve Vídni sgraffito, nákres k velkému freskovému obrazu »Vjezd míru«, karton k 500leté jubilejní slavnosti vídeňské university, velkou podobiznu císaře Františka Josefa I. pro stoliční zasedací síň v Požeze ve Slavonii a především obrazy v logii nové opery vídeňské: výjevy z Gluckovy opery »Iphigenie v Tauridě«.

Roku 1868 objednány u Svobody ministerstvem osvěty návrhy ku freskám pro reprezentační sál biskupské residence v Černovicích, jež měl také sám provést. Práci tu překazila však neúprosná Morana.

V posledních letech života svého pracoval Svoboda přímo horečně, zejména ilustrace pro

»Světazor« a pro »Květy«. Tak otištěny byly v onom ilustrace: Znovuzavedení pokoje v Čechách a na Moravě po bitvě na Bílé Hoře, Šárka a Benešem Heřmanovem pobití Sasíci, kterážto poslední ilustrace otištěna teprve r. 1870.

Nepoměrně více prací tohoto druhu přinesly »Květy«, zejména: Husitský kněz žehná bojovníkům kalicha — Šárka a Ctirad — Po bitvě na Bílé Hoře — Rudolf II. podpisuje majestát — Husité po vítězství u Domažlic — Komenský jako vyhnanec u Žerotína — Jan Žižka — Jan Hus — Joachim Šlik před popravou — Kdož jste boží bojovníci — Žižka před Prahou, chtěje ji z kořene vyvrátiti (tudíž vesměs obrazy z dějin českých) a celá řada rozkošných ilustrací k slovanským, hlavně českým národním písním a k některým pohádkám.

Připomeneme-li ještě 30 listů ku královédvorskému rukopisu, jež shotovil společně s Trenkwaldem, a cyklus šesti obrazů »Ze života

K. TŮMA.

SOUDRUZI V POVOLÁNÍ.

Hetéry«, jenž byl také časem svým vystaven v Praze, vypočetli jsme v podstatě téměř všechny práce Svobodovy.

* * *

Jako umělci vyhražuje většina kritických hlasů domácích i cizích Karlu Svobodovi jedno z předních míst. Na doklad reprodukuje jen několik řádek z úvahy vídeňského »Tagblattu« po úmrtí Svobodově. »V kresbách Svobodových«, praví německý posuzovatel, »jest pravda. V jeho postavách postřehneme přesně promyšlenou charakteristiku. Jemnost daří se mu zřídka kdy, nebo se mu naprosto nedaří; naproti tomu dovede dáti naruživosti vždycky výmluvný výraz. Komposice a seskupení dařívá se mu dobře; práce jeho tají valnou měrou husitství, kterým se nápadně liší od katolického ovzduší, jež charakterisuje umělecké kruhy rakouské oněch dob«.

Svobodův ryze český patriotismus — jak v uměleckém snažení, tak i v životě soukromém — vídeňský tisk v nemalé míře hnětl. Svoboda totiž ani ve Vídni nikdy a v ničem nezapíral českého původu svého, ba netajil se ani svým vřelým, ba plamenným vlastenectvím. Uměleckým kruhům vídeňským, najmě německým, vyhýbal se skoro ostentativně. Žil jen svému umění a vlasteneckým svým povinností, stýkaje se jen s Čechy a přátely nejdůvěrnějšími.

S přátely v Praze byl v neustálém spojení a zavítal-li do Prahy, byl vždycky srdečně vítán, právě tak jako byl ve Vídni ctěn a vážen.

O záslužné umělecké činnosti Svobodově nepronesly ještě dějiny umění českého posledního slova. Činnost ta nebyla ostatně do dnes vůbec ani vážně uvažována. Díla, jež mu bylo popřáno dokonati, nebyla a nejsou sice směrodatná; nicméně cena většiny děl těch převyšuje tak mnohá jiná díla, jež byla zvláštním sběhem okolností druhdy veleběna a později uznána prostředními.

Z jednotlivých úsudků souvěkých vyjímáme na ukázkou jen několik slov, jimiž provedena Svobodova ilustrace »Řádění v Čechách a na Moravě po bitvě bělohorské« ve »Světově zoru« r. 1896.

»Výtečný umělec náš«, praví se tam mimo jiné, »jenž se již proslavil mnohými obrazy velezdářilými z důležité doby tehdejší, nakreslil pro

časopis náš epizodu z velkého utrpení našeho po bitvě bělohorské. Děsný to pohled, kterak žoldněřstvo cizé a námezdné zuří v městečku uprostřed lidu bezbranného a to u přítomnosti a na podporu řeholníkův, kteříž se směli nazývati »Tovaryšstvem Ježíšovým« a na praporu svém měli heslo významné »ad majorem Dei gloriam« (pro rozmnožení chvály boží).

Mnohý, jenž nezná důkladněji události tehdejší, vida na obraze Svobodově, kterak mezi tím, co řeholníci fanatičtí do plamene vrhají knihy, obsahem i jazykem nenáviděné, žoldněřstvo ukrutností zhovadilou lid týrají, bezbranné (i ženy a děti) tlukou, ubíjejí i jako stádo do kostela vhanějí, aby odstoupivše od náboženství svého, katolickým službám božím byli přítomni, a zpověď vykonavše, přijímali večeři Páně pod jednou spůsobou, mnohý, pravím, bude se domnívati, že umělec náš příliš pustil uzdu obrazotvornosti své a spíše zobrazil nám některý výstup z dobytí města nepřátelského, urputně se bránivšího, než příchod komise do tichého, bezbranného města našeho, aby tam zavedeno bylo náboženství katolické.

Kdo by tak myslel, velice by se mýlil; neboť obraz Svobodův nedí než pravdu, jak dalo se v mnohých městech našich, aniž odhaluje pravdy celé; neboť tu viděti jen násilí, kteréž se konalo na náměstích a po ulicích a neviděti onoho utrpení, jež potkávalo oběti nešťastné v zátiší domácím aneb ve vězeních smrdutých, temných a vlhkých, že ani paprsky sluneční nebyly svědky strastí nevýslovných, kteréž se často končily smrtí tak zdlouhavě se plížící, že se jí nešťastníci ani dočkati nemohli co vysvoboditelky jedině.

Až hrůza čísti zprávy o tom, co se tehdež u nás dalo, když tak zvané komise reformační přicházely do měst českých a moravských, aby lid opět uvedly na víru katolickou. Několik řeholníkův (nejvíce jezovitův) v průvodu žoldněřstva cizého vykonávalo úlohu tuto krutostí a zuřivostí, kteréž se nijak nesnášely s příkázáními Kristovými. Z vůdcův vojenských, kteříž při těchto pracích nejvíce zhanobili jméno své, v přední radě stojí zuřivci Španěl don Baltazar de Marradas a don Martin Huerta, kterýž zanechav řemesla svého původního (krejčoviny), ve vojančině štěstí svého našel. Mužové tito s válečným lidem

svým, zuřili tak, že jméno jejich dlouho zůstalo postrachem a hanbou ve vlasti naší. Za to však nahrabali si jmění ohromného a postupovali v hodnostech. Bohužel však také někteří lidé domácí šli za příkladem těchto cizincův a dřeli a týrali ubohé krajany své; mezi tyto nesvědomitě patří Michna, Jeníšek a Zdeněk Lev Libštejnský z Kolovrat. — Komu by se zdálo, že líčení toto přece neshoduje se s pravdou, příliš jsouc přepjaté, toho odkazujeme k podrobným zprávám i svědkův očitých a to netoliko z tábora pod obojí, nýbrž i katolíkův a mužův hodnověrných. — Známa knížka »historie o těžkých protivnostech církve české« jest pravou haldou samých dokladův, co tehdy lid náš snášeti musel«. — — —

Celkový ráz umělecké individuality Svobodovy lze shrnouti v slova: poeta formy. »Bezbarvý kartón, sepiou krytá kresba jeho«, charakterisuje jej jeden z vynikajících kritiků českých, »byla mně vždy milejší než některý jeho obraz vyvedený v barvách, v nichž trpěl touze tradicí, jakou trpěly v posledních desíletích veškeré »školy« rakouské, tradicí to bezživosti a bezesvětlí, copu a ouzkostlivosti. Poesie formy a myšlenky šla mu nad poesii světla; onou vynikal rozhodně. Jeho formy byly ušlechtilostí a dokonalostí svou ne-

smírně lahodny, byly akademickými, řekl bych v platonovsky ušlechtilém smyslu«.

Svobodu stihl však osud, jako tak mnohý rozhodný, ba vynikající talent: že život jeho nevystačil, — že byl dříve sklácen v hrob, než-li se mu podařilo přivésti vzácnou hřivnu svou k úplně platnosti, t. j. než-li se mohl rozvinouti zcela tím směrem, k němuž nadáním i uměleckou snahou svou tíhl: na uměleckou individualitu ryze a úplně českou, po případě slovanskou.

»Nejnovější události českého života« — charakterisuje jej týž recesent, »bohatý fond české historie, luzné skvosty slovanské poesie národní, vše v něm budilo samostatné myšlenky a nutilo jej, aby vtělil myšlenky ve formu a výraz umělecký, ryze slovanský. —

Mnoho v tom směru dokázal, neskonalé mnoho musí ve směru tom novém výtvarné umění vůbec ještě u nás dokázati — vlastního cíle a osobní výše ještě nedosáhl, ovšem bez vlastní

viny. — Platí-li, že žádná věc ve světě není zcela dokonalou jen proto, aby náš duch ji doplňovati a tím sama sebe zdokonalovati mohl, tož jest ve výroku tom pro uměleckou autokritiku skryto celé desatero — a obsáhla vzdělanost Svobodova desatero to znala a nadšená jeho vůle plně je uznávala. Svoboda přibíral co takový doplněk

F. HERČÍK.

PANEAUX.

názor slovanský a činil tím pokroky v pravdě obrovské.

Vezměme na příklad Svobodovy fresky belvederské — zajisté koncepce bezúhonná, zajisté provedení svědomité, vzorně svědomité, vzorně pečlivé; ale vezměte hned vedle toho novější práci Svobodovu, prostou, černou tu ilustraci k písni »husitské«, ta vás rozechvěje, nadchne, i přímo unese záchvatnou silou svou! Jeho »Jan Žižka«, i četné koncepce jiné, známé z ilustrací »Květů« a »Světózora«, mají tutéž hloubku myšlenkovou a tutéž sílu citu. Někdy se cit ten až přechvacuje

a někdy se tlačí až přes příliš mnoho myšlének do popředí — to je ta poměrná nehotovost, o které zmíněno. Ovšem zmíněno z nejpřísnějšího až názoru estetického, jakého snese zas jen umělec ceny Svobodovy«.

Potud úhrnný úsudek souvěkého kritika, nenasazujícího, nýbrž posuzujícího přísně, ale zároveň spravedlivě. Úsudek ten zdá se nám býti povznesen nad veškeré panegirikon, jež by bylo zajisté nehodno umělce takové myšlenkové a citové hloubky a tak ryze umělecké snahy, jimiž Karel Svoboda vynikal.

SLAVNÉ JARO.

Pohádka krve. V dlouhém odříkání.
za snění nočních tajně zkvétala
a teď! — tak rudě zaplála
a vysmála se odříkání
a divě zavýskla do jarních větrů vání.

Omladlou mízu pije z dechu země
a horkou touhu z tmavých zraků žen
smích jásavý má pro ten zmatek ve mně
s refrémem jedním: ven, jen ven!
za novým obzorem, jenž neohraňuje.

Jsou hloubky neznámé, závratné výše,
kam nedostoupla inspirace chvíl,
jsou těla svěží, každé prudkou vůní dýše,
jsou čistá snění, jdoucí tiše —
a po tom prahnu, bych se žhavě zpil.

— A pro Vás, která pohádkou jste sama,
verš galantní by blasfemií byl,
pro Vašich očí smutné drama
mám pohled měkký za večerních chvíl
a teplý ruky stisk, jak v dlouhé zimě byl

KAREL TOMAN.

ZKAZA. — NAPSAL V. OTOMAR.
(KONEC.)

VI. — Tož ona to poznala, že se se mnou něco děje! Hledali jsme jednou spolu místo v lese, kde byl nejkrásnější rozhled po vůkolí... nenašli jsme ho. Šli jsme smutni a sklamáni domů. Mlčeli jsme a tu nešťastnou cestu v její hlavě kdo ví co se dělo!

»Musí být konec nejistoty«, pravil jsem si, když jsem byl doma sám. »Nač to zmítání?« Nemohl jsem usnouti v noci, i vzal jsem do rukou evangelium. Bylo to tak dávno, 'co jsem je četl. A hle, sotva jsem přečetl několik řádek, jakobych našel, co jsem hledal: »Opusť bratry, role, sestry, ženu a jdi za mnou. Jsem cesta, pravda, spasení, život.« A víc a více znělo ve

mně těch krásných, nehynoucích vět . . . »Kdo věří ve mne, živ bude.« A já jsem uvěřil.

Uvěřil jsem té noci, když jsem se rozloučil s Helou a poznal jsem v Kristu svého spasitele. Usínal jsem . . . Stál přede mnou, jasný a bílý, obličej měl Hely a kladl ruce mi na hlavu. Plakal jsem ve spaní . . . Světlo lampy mne zbudilo, bodalo mne v oči. Zhasil jsem je a spal jsem tiše do rána. Mluvil jsem toliko málo s Helou a skoro vždy o Kristu. Zdálo se mi o něm, viděl jsem jej tak častokráte ve spánku svém . . . A pak jsem již náležel jemu, toliko jemu!

A Hela to věděla; pronikla to srdcem ženy, jejíž cit uhádne všecko. Její nervy se zachvěly, její bytost se vzepřela — — Tenkrát však jsem nic o tom nevěděl, nic toho nedbal, že její zrak druhdy tak otevřený, měl nyní pohledy dlouhé, jež zdály se pronikat prostory nám ztajené: že měnila se, jakoby vlivem záhadných nemocí. Nemohl jsem toho dbáti, jelikož sám tonul jsem ve světě novém, kde daleko ztrácel se klam smyslů . . . Ach, tenkrát jsem poznal, co je krásna, neb jsem ji viděl, viděl čistým okem své duše. Co dřív mé oči kalila vášeň, já nyní zřel ženy jak květiny, bez touhy je míti, jako krásné obrazy a sochy, jež příroda dala ve svůj atelier. A poznal jsem cíle přírody, ne tu jalovou užitečnost, za níž se pídíme, ale cíle krásna, přeměny formy, barev a tonů, jež zdají se být zbytečny. Každý list stromu, motýl, květina, měly pro mne nevystihlý půvab. Paprsky zlata, tkajícího oponu slunce za vrcholy stromů a po stráních hor, ty stíny vlhké, tu zeleň radostnou, jas plamenný, jsem pozdravoval jakoby bych byl umělcem. Ano, vyřkl jsem to slovo . . . Změnil jsem se v umělce a pochopil jsem slova Klaudiova v Díle, že genius musí být čistým! A tenkrát jsem byl čistým, když chodil jsem večer ulicemi, tonoucími v horku, kde hlaholil smích dovádivých milenců. A to všecko bylo ode mne daleko, jako daleko bylo mé mládí . . . I myslil jsem: Bůh, ten klidný a Rozum sám, že nic neví o váš-

ních, jimiž bouří a trpí srdce člověka. Neví nic o utrpení, protože je nechápe, protože nás, je-li Dobro samo, stvořil jen k dobru a ku štěstí. I cítil jsem tíhnutí hmoty, jež ostatní lidstvo svírá, boj o chleba, pot tváře, porod ženy, nemoci těla, útrapy duše; a nade vše jsem se vznášel v pláči soucitu, jako měsíc, obtočený závojem par jde v čistý zenith.

Co mohl jsem o tom Heleně říci? Kolikrát jsem psal jí za noci a ráno spaloval své listy . . . Pak na venek jsem byl tichý, neboť ona byla přede mnou jinou Helenou, její duší a její krásou. Viděl jsem ji krásnější nežli dříve . . . Vzpomínám toho obrazu, když pluli jsme v loďce

J. ŠPILLAR.

STUDIE.

po řece kolikrát za odpolední, chýlících se k večeru. Vzpomínám, jak slunce celovalo hedvábným leskem její tvář, když u kormidla řídila směr naší plavby. Vesloval jsem tehdy tak rád, dívaje se mlčky na ni, a dál v pozadí, které ovíjelo její zjev . . . Olivové stíny břehů v řece, pruhy zlata na vodě, třpytivé koruny stromů, v dálce zamlžené lesy a nade vším hluboké modré nebe . . . Ty poslední chvíle štěstí, které jsme ztrávili spolu, z mé mysli nikdy nevymizí; ty chvíle, kdy mlčeli jsme oba, co niterný svět náš byl jeden a týž. Vždyť »nejpěknější písně nezpívané, nejkrásnější slova nemluvená.«

VII. — Až byl konec mé dovolené a musil jsem odjet. Čekal jsem toliko na chvíli, kdy se rozhodnu; věděl jsem o rodině strýcově, že nebylo zvykem, činiti k něčemu dlouhé přípravy. Strýc ani teta by se nedivili, kdybych jednou po obědě vstal, dal jim »S pánembohem« a odjel. Ale stejně prostě měl jsem opustiti Helenu? Konečně jednou na večer, když opět jsme spolu byli na vodě, jsem se rozhodl . . . Pamatuji se skoro do slova na tuto naši rozmluvu; ba v upomínkách vrací se mi zpět celý ten obrázek, kterak jeli jsme s Helenou na loďce po řece. Jak ona kvetla v době naší krátké lásky a jak tehdy seděla naproti mně, bleďa v ten podzimní den, který mi říkal všemi svými půvaby: Je sice krásně dosud, ale přijde již zima a ty musíš pryč! Bavili jsme se veslováním, a když večer chladné své stíny rozestřel daleko po řece, jali jsme se hovořit, nechávající loďku volně plynout po hladině. Začal jsem z daleka: »Stromy žloutnou a listí padá do vody.« Jeli jsme právě kol olší. Ona sáhla do vody a vzala jeden uvadlý list a mlčky zase jej vrátila. »A den za dnem stejně tak opadává«, poznamenal jsem. »To listí . . . , to listí,« řekla. »Zdali pak vzpomínáš,« obrátila ke mně pohled »na ty růže — ty ztracené růže?« Usmál jsem se. »A jestli pak vzpomínáš na ten den v lese, jaks mi vyprávěl; tehdy byl výlet . . .« — »Ah, ty jsi sentimentální.« »Ba, tenkrát jsem jí byla, vždyť jsi to sám říkal, když jsem ti vyprávěla onu povídku naivní; chtěl jsi, abych četla jiné knihy. A právě včera jsem četla »Rodinné štěstí« — je to něco podobného, ale zas jinačí a jak jinačí. Skoro jako s námi; znáš ten večer, když strýc Sergěj mluví s Má-

šou v podobnostech, než se rozejdou?« — »Ah, rodinné štěstí,« pravil jsem, cítě lehkou bolest u srdce, »také jsem to četl kdysi. Líbila se mi při tom ta jednoduchost. Rusové jsou ve všem jednoduší.«

»Ta rozmluva mi tkví v paměti . . . On se chtěl s ní rozloučit a zatím — —« při tom zlehka přimhouřila oči.

»A já také se chci rozloučit,« řekl jsem náhle. »Snad abych zítra již odejel; má dovolená již končí.«

»A kdy zase přijdeš?« ptala se (to divné zachvění otázky), klopíc oči.

»Ani sám nevím,« řekl jsem vyhýbavě. »Zbytečně vás obtěžuji. Všichni trpíte mým pobytem. Tvůj tatínek mi tuhle říkal: »Co pak ty, tys již zdrav, ale Hela nějak postonává«, jakobych já tím byl vinen.«

»Vždyť jsem dosti dlouho se ovládal«, pokračoval jsem na její skoro tvrdošijné mlčení, »abych nerušil tvůj klid. Ale což mohu za sebe, jaký jsem? Bude ti daleko líp, až odjedu.«

Byl jsem zmaten; chtěl jsem jí se svěřit a nešlo to. Vzal jsem vesla a vnořil je prudce do vody.

»Ah, tobě je snad lehké takto mluvit,« řekla tiše. »My se rozejdeme a bude dobře; nic nás neroztrhne, protože nic nás nepojilo.«

»Myslím, že to má tak býti . . . uznej sama . . .«

»Což tedy život«, pravila, »život náš sám nic neznamena?«

»Ah život — dobře jsi vzpomněla. Což kdybychom se byli nesešli? A nežil jsem dříve? Či znáš mou minulost?«

»Neznám a nechtěla jsem ji znát. Myslila jsem, že se změníš, jako já se změnila.«

Po chvílce vzájemného mlčení:

»Přiznám se ti: bála jsem se tě první čas. A dnes jsem již uvykla . . . Vím, co značí každý rys tvé tváře, každý pohled oka tvého, zachvění řas, pohyb tvé ruky — nech mne, nevyrušuj mne . . . Chtěla jsem kolikrát tak mluvit s tebou, od srdce k srdci, neboť ty nejsi tak bez srdce, jak jsi se dělal. Ty nejsi jen hlava chladná . . . Dívíš se, že víc nejsem tou Helenou, jaká dříve byla. Řekni, kdo změnil mou duši? A ty pravíš, že to nic není, se rozloučit.«

ANT. SLAVÍČEK.

FRANTIŠKÁNSKÝ KOSTEL V BECHYNI N. L.

»Není to snadné,« pravil jsem zvolna, »ale musí to být. Dříve jsi byla tak smělá a silná, nyní jsi však změkla. Já však potřebuju ženu nesmírně silné vůle, daleko silnější než já, která by mne ovládala a nutila vždy, víš. Neznáš mne docela; jsem přece jen člověk blaseovaný.« (Co jsem to řekl!)

Ona nic neodpovídala. Leč z oka jí vytryskla slza a těžce, zdlouha jí splynula s řas.

Takový byl ten večer . . . zapadlé slunce zanechalo po sobě světlo v prostoru, jako naše minulost zbylé dojmy . . . Lehounké páry vznášely se nad vodou; chlad a lítost mnou zachvěly.

»Helo, Helenko, mohla bys mi odpustit?« Vzal jsem ji za ruce.

A tu srdce mi pravilo, že by mi odpustila všechno.

VIII. — Když přišla domů, poznali, že stůně. Nastydla, tuším, chladného toho večera; zimnice a horečka jí otrásaly, a já myslil na odjezd. Neměl jsem odvahy, ji navštívit, když ležela, rozpálena nemocí a mukami duše. Chtěl jsem jí říci, že bude zdráva, že mne pochopí; že pozná, že není nejvyšším blahem to, po čem sobecky touží skoro všichni, po rodině, po dětech; že jsou miliony rodin trpících, miliony dětí chudých; že dlužno obětovati se a žít pro blaho jiných.

Vstoupil jsem a mlčeli jsme dlouho. Seděl jsem u její lože a pak jsem zase mluvil. Mluvil jsem o tom, že city mohou nás opojit na chvíli, že však je tu ještě rozum, rozum, a ten mi praví, že bychom brzy vystřízlivěli, že ta tam byla by její odvaha. Přišla by bída, sklamání, utrpení a konec — hrozný konec! A viděti ji zničenou, obětovanou! Mluvil jsem, sám již nevím co, o ženě budoucího věku, o tom, jaká bude Hela,

až se pozdraví, a slyším jen odpověď, že srdce ženy se nedá emancipovat . . . Loučila se se mnou; věděla, že se snad uvidíme, ale navždy (ach navždy!) že zmizel sen její mladých let.

»A jak ty budeš žít? Řekni mi, jak ty budeš moci žít?«

Slyším stále v duchu ten hlas a vidím ve bílých polštářích její tmavé vlasy; a v očích slzy, které mne schvátily k polibkům. Líbal jsem její ruce a přitiskl k sobě její drahou hlavu . . . Hle, co padlo mi v oči: obrázek biblický na stěně, ta stará báj o ráji, o Adamu a Evě, a cítil jsem po tisíci letech, že v srdci muže jest Adam a

v srdci ženy Eva . . . a slzy těžkého bolu zalily můj obličej. — »Ty pláčeš?« řekla mi, objímajíc mne něžnými rameny a dívajíc se na mne rozervěným okem veliké lásky . . . Viděl jsem oči žen objímajících, oči vášné, ale nikdy jsem nespatrił takovéto oči . . . A stále je vidím . . . jdou se mnou . . . »O mlč, vždyť já jsem šťastna, a jak jsem šťastna.« — — —

Chystaje věci k odjezdu, přišel jsem na podobiznu Heleny. Nemohl jsem se zdržeti. Sedl jsem ke stolu a dlouho, dlouho díval jsem se v tuto tvář, usmívající se blaženým úsměvem dítěte. A já měl sklamati ji, setřítí pel nevinu z této bytosti, kterou jsem zbožňoval. A nikdo nevěděl, jak mi bylo v srdci, jakou hroznou bolestí bylo sevřeno!

Věřil jsem, co bylo její touhou, přáním jejího života: se mnou žít a mne zachránit. Ale jak jsem mohl přijmouti její oběť? Ta doba minula, kdy Don Juan budil soucit a ženy si jej zamilovaly v tom přání spozdilém, jej očistit. Co dalo se na mně zachránit? Mdlé srdce, unavenost k smrti, touha odpočinku; kdežto život chce boj a zápas a sílu.

Se strýcem promluvil jsem několik málo nezbytných slov. Nedošlo mezi námi ani k vysvětlení — k ničemu nedošlo. Ostatně, co měl jsem mu vysvětlovati? Že byl jsem nešťasten již od narození, že jsem byl stržen vášněmi, které mohly býti krásny a šlechetny, kdyby se mne byl někdo ujal; někdo, kdo by mi byl porozuměl. A místo vychování, místo toho, co jsem žádal od těch, kteří mne milují či mohli milovat — ošetřovali mne jako rostlinu, jakobych měl toliko růsti, dávali mi jíst a pít, co stačí snad psu k živobytí; ale má duše chvěla se v tom ovzduší a toužila výš, tak jako mladý orel, vyrostlý mezi drůbeží, chce ven vyletět na skály, chce stápnět v slunci svá křídla, vznášet se nad lesy a křikem svým volati ty, kteří jsou králi vzduchu s ním. Místo toho však sestříhali mu křídla a nechali jej živořiti v prachu — —

IX. — Odejel jsem a dozvěděl jsem se o Heleně, že nespala skoro nic, měla jasnovidění v půlnocích, mystické extase, blouznila o Kristu a prodělala všecky ty stavy, kdy člověk potácí se na kraji šílenství. V těchto dnech, které rvaly jí nervy a pily krev, psala mně listy, jež by mne byly zbláznily — —

Nicméně silná její povaha fysická nabyla zase vrchu; Hela se pozdravila.

Snad i zapomněla; vždyť od té doby již uplynulo několik let. Snad je dokonce vdána, má dobrého muže, zdravé dítky a je šťastna. A což vzpomene-li, snad i jí to bude k dobru, co přeneslo se z mé duše v její; za těch neviditelných styků snad zbylo něco v její bytosti, co se zdělí její dětem a jejímu okolí. A já? Nepoznám již nikdy tu, po které jsem blouznil, ženu, s kterou bychom vysoko se vznášeli nad davem, v těch jemných sférách duší, povrhujících prostředností, byli chápáním druh druhá a měli mluvu srozumitelnou toliko nám. Té ženy, v níž měl jsem najíti zosobněný ideal krásy a dobra, nikdy víc nepotkám. Ale budu žítí tiše, a jestli ne pro štěstí své, snad pro štěstí jiných. Jak budu žít, jestli nejsem ničím v přírodě, kterou jsem nadarmo zbožňoval a bez těla žen, které jsem marně miloval? Není možno, aby ve světě bylo zničení a zmar. I můj nynější život musí míti cenu. Musí míti cenu poznatky dobra a zla, v toku dění nadsmyslného; v tom, že vidím očima svých bratří v duše jejich a splývám s nimi. Budu konečně přece jen objektivním, vystoupím ze sebe a poznám Lásku. Leč — není to zkáza? Nebude se mi moci říci: Tys strávil jednu duši, vypil krev jednoho srdce, zničil jedno mládí?

Co to znamená, že za nocí, kdy sotva usínám, probouzí mne náhlé údery v nervech; co znamená, že stále se mi zdá slyšeti šum vzdálených hlasů? Nikde odpovědi. Bojím se, že šílím. Noc je kol němá. Měsíc nesvítí. Na nebi není hvězdy jediné . . . a v hlavě mé to kvílí:

Helena, Helena!

ZDA JEŠTĚ PAMATUJEŠ...

Zda ještě pamatuješ ten úzký byt
s jedním oknem, kam utekli jsme lidem,
kde jsme se učili spolu žít,
až řeklas mi s klidem:
Můžeš jít!?

Tam jsme se modlili kdysi
modlitby ponížených, nízkých,
ohlas dvou duší jásavých, blízkých,
nebe jsme vymodlili si.

Na stěně křížek, pod ním lože,
a ta dobrá chleba skyva,
ten celý štěstí rok, ó bože!

Slyšelas zlato kdes zazvonit
a řeklas tak změněná, divá:

Můžeš jít!

ROSTL V LESE.

Rostl v lese javor bílý,
brzo výše větve jeho
nad okolí vystoupily.
v jase světla nebeského
o pozemském blahu snily.

Mát ho země napájela,
slunce zeleň posílalo
vysněnou mu duši dalo,
duše čistá jinam chtěla.

Sekyra ho podtínala,
duše bílá
mízou vykapala.

Rostl v lese javor bílý,
hmota zbyla,

kořeny duše shnily.

POD JABLONÍ.

Prchl mráz a prchly mraky
zelenými nad povlaky
polí skřivan zahnal hluš
a huš!
už tam zmizel pod oblaky.

V slunka démantech se cloní,
milost prosí, zažadoní
pro malounek, teplé lože
bože!
na poli tam pod jabloní.

Vyprosil ji, teď sjel bleskem
k zemi s rosných perel leskem,
kde proň v žitě na úsvitě
dítě
žínka chová s steskem.

Už ho vítá plna vznětu,
už k ní used po přeletu,
do postele — štěstí celé —
stele
chrpa v hnízdo plno květů.

JOSEF HOLÝ.

AŽ VEJDEŠ, PANÍ MÁ...

Odpověď příteli A. B. Dostálovi na báseň jeho „Ty nevejdeš...“

O, ty mi odpouštíš, že k modle jsem tě snížil
a místo lásky své jen bílý dal ti květ,
jak hříšník kajicný jen z dálky se ti blížil,
a celý chvěje se jsem sotva k tobě vzhled'.

Já myslil, dobrý bloud, že nejdeš, jak my, světem,
že z rájů neznámých jsi sešla dolů k nám,
bys krásy andělské mne otráвила květem
a dál zas letěla — a já tu zmíral sám...

A já se modlíval: »Ty, která nikdy ke mně
nevstoupíš soucitně, svou milost neskloníš
ke tvoru bídnému, ku synu šedé země...!«
a tak a podobně. — Však ty mi odpouštíš.

Tvou krásu serafů, jež nebe svítí jasem,
ty smavé oči tvé, které mne opily,
tvůj čarodějný alt, jenž zdá se světlic hlasem —
jak mohl chápat vše to hoch Tvůj zpozdlý...!?

Však hřích jsem poznal svůj. A ty jsi usmířena
tisíci polibků, ty čistá duše má.
A nyní sladký slib, když láska očistěna,
ti šeptám vášnivě: — — Až vejdeš, paní má...

MILAN FUČÍK.

DROBTY Z DOPISŮ PŘÁTEL. — FEUILLETON. —

Vzájemná úcta mezi umělci podmíněna jest spíše uznáním poctivé, silné snahy než výsledky práce. Váha životního díla umělcova nespočívá v součtu jeho děl, nýbrž v tom, zda dovedl v dílech svých zachytiti svůj svět.

Volte umělce pro dílo umělecké obezřele a opatrně, ale když se pro umělce rozhodnete,

svěřte mu práci s důvěrou. Mluviti do prací uměleckých přineslo zřídka dobré ovoce.

LAD. NOVÁK.

FRAGMENT CYKLU »KOVÁŘ A SMRT«

Jelikož mnozí vědí, jak důležitým jest pro zdar a jakost díla »dobrá objednávka«, proč se divíš, když vidíš i vynikající umělce sháněti se za objednávkou takovou; není málo těch, kteří sjednali jménu svému lesk a váhu opatřením »dobrých objednávek«. Sháňku takovou lze tudíž snadno omluviti; kdo však přesvědčení, národnost a snad i víru dovedou obětovati »dobrým objednávkám«, těm nevěř, že jsou umělci.

Mýlí se, kdo myslí, že rozvoj umění závisí od umělců a že nářek na poměry jest vždy jen výmluvou neschopných.

Vzpomínám častěji na radu praktického přítele: »Nesed', nemaluj, raději si to obejdi.« Soudil jsem v pýše: Tvá práce promluví za tebe. Práce snad mluvila, avšak kdo jí rozuměl? Stále ještě platí: Líná huba, holé neštěstí; jemněji: Člověče přičiň se, Pánbůh ti pomůže. »Přičiň se« značí nyní: »Obejdi si to«.

Mýlíš se, že by »praktičnost« byla vzácnou mezi umělci; kde by se vzala jinak ta spousta prostřednosti? Naopak jest k neuvěření, jak vyvinut jest výnosný smysl ten často i u nejmladších, nejčastěji tam, kde pro umělce mimo úřad není mazaného chleba.

Umělci praví: »Nepotřebujeme kritiků, nýbrž jemně cítících pro umění zanícených referentů, kteří by slepým oči otvírali« — a zapominají, jaké sebezapření žádá takové referování. (Příště dále.)

BABI LETO.

F. ENGELMÜLLER.

— »VLAST TRUHLÍČÍ«. (Vyobrazení viz na sl. 307 a 310 čísla 7) Josef Mauder straně se v poslední době (od jubilejní výstavy) všech výstav, pracuje na díle, které úplně hotové, umělecky velice cenné a do nejmenších detailů svědomitě propracované staví na místo jeho určení. Jako ukázkou práce jeho podáváme jednu z postranních soch známého Slavínu na Vyšehradě, Vlast truhlíčí.

— Jako ukázky výstavy výroční v Rudolfině přinesli jsme v čísle minulém Knüpferovu studii »Porto Nerone«, Alšova »Kuneše z Bělovic«, Dvořákovo »Na sklonku jara«, Urbanovo »Zlato« a Raškova »Olejkáře«; v čísle tomto pak M. Švabinského »Splynutí duší«, F. Bílka »Typ z Tábořska«, F. Kována »Odtékání«, Jos. Holuba »Dřínovo Brdo, poledne«, Jos. Pekárka »Zpověď«, Aug. Vlčka »Podobizna«, K. Tůmy »Soudruzi v povolání«, F. Herčíka »Paneaux«, J. Špillara »Studie«, Ant. Slavička »Františkánský kostel v Bechyni n. L.«, Lad. Nováka fragment cyklu »Kovář a smrt« a F. Engelmüllera »Babí léto«.

ZPRÁVY UMĚLECKÉ.

— Čeští malíři, pp. V. Brožík, redaktor akademie umění a Vojtěch Hynais professor na téže akademii vyznamenáni byli vládou způsobem u nás vzácným: V. Brožík povýšením ve stav šlechtický a V. Hynais řádem železné koruny III. třídy.

— Fontána před Rudolfinem. Zprávu z minulého čísla doplňujeme následujícím: Česká spořitelna uchopí se sama iniciativy, a vyzve některé (?) z poctěných — umělců k užší konkurenci.

VÝSTAVY.

— V saloně Topičově uspořádána výstava prací † Bedř. Wachsmanna, dále originálů nových Gerlachových allegorií a kreseb Stuckových. Zprávu ponecháváme pro číslo příští.

58. výroční výstava Krasoumné jednoty pro Čechy v Praze. —

V čísle předešlém zmínili jsme se o kvantitě obrazů výstavy rudolfinské. Máme-li se dnes zmíniti o její kvalitě, musíme říci, že výstava letošní rozhodně je slabší výstav předešlých. A není divu; vždyť seznam zakoupených věcí jasně ilustruje smysl, kterýž uměnilovné kruhy naše pro umění chovají. Leč o tom snad budeme míti příležitost ještě se zmíniti.

V barevném chaosu letošní výstavy nacházíme však přece několik skutečně vynikajících věcí, které skytnou opravdový umělecký požitek těm, jimž umění výtvarné duševní potřebou se stalo.

Mezi práce tohoto druhu počítáme na prvním místě dvě nevelké studie Hynaisovy, kteréž jako léčivý, uklidňující prostředek působí na naše pestrosti barevnou unavené a rozrušené nervy, svým barevně harmonickým klidem a onou zvláštní noblessou lomeného světla, jímž modely Hynaisovy jsou oblitý. Mimovolně při umístění právě těchto obrazů cítíme nedostatek vzduchu kolem; vadí nám ono dotěrně se tlačící a tísnící okolí.

U studie k »Parisu« (č. 132), ženský akt v plainairu, obdivujeme eleganci pohybu a jednoduitost měkkého tónu pletě,

na kterém reflex zelený s pletí dokonale sloučen, takže i na toho, kdo neměl příležitosti barvitost těla pod vlivem oblohy a zeleně v přírodě pozorovati, působí všemi svými přednostmi. A při tom při vši tónové tlumenosti podán delikátně sameťový, zářivý tón pleti. Líto nám jen, že nevisí v síni výstavní veliký ten obraz »Soud Parisův«, ku kterémuž studie jak letos, tak i před tím jsme obdivovali.

Obraz druhý (č. 131.), podobizna dámy s dítětem, honosí se rovněž všemi těmito přednostmi. Pojetí je půvabně roztočilé, hlavička dítěte neobyčejně oživena, - ve tváři matčině zvláštní ušlechtilý klid, celek pak důkazem, s jakým respektem umělec před přírodu se staví a tuto studuje.

B. Knüpfer se nám letos prezentuje celou řadou prací; nedespektujeť přes úspěchy jinde docílené výstavy domácí. U vědomí přednosti svých prací, vystavuje Knüpfer osm obrazů různých sujetů. V jedněch dokonale ovládá hru vln, v nichž obráží se obloha s odleskem paprsků zapadajícího slunce, tak lehce plynoucích a pohyblivých, že maně očekáváme, že nymfa nějaká neb sirena, s nimiž malíř svoje moře tak úzce slučuje, každým okamžikem vynořiti se může — a při tom ještě poutá nás barevný soulad celku, v kterém lehkost tak výborně zachována, — v druhých se stejnou souvereností počíná si ve svém dřívějším oboru figurálním.

Studie námořníka (č. 165.) zde vystavená, mimo typickou charakteristiku zamlouvá se nám sytostí svojí široce nanášené barvy a silou tónu, s jakým se proti nebi odráží. Stejně ceníme i studii aktu (číslo 166.) ač tu již záruky pravdy postrádáme. Z marin Knüpferových klademe letos nejvýše »Poslední zbytky Porto Nerone« (č. 160. reprodukt. v č. 7. V. S.), dále »Večer« (č. 159.), »Před bouří« (č. 161.)

V Schikanedrovi stále více hlásí se nadání jemu individuální, jemuž již loni skvělým způsobem byl výraz dal. Letošní práci jeho »Večer« (č. 173.) dlužno vřaditi k obrazům náladovým, kterým vedlejší je sujet, hlavní však věci barevná souhra a harmonie celku. Prostý motiv, na kterém Schikanedr experiment svůj provedl, představuje stařenku u stolu sedící, s hlavou nachýlenou, rukama v klín složenýma, na kterouž padá svit lampy s jedné a chladné světlo odumirajícího dne, lehkými záclonami se prodírající se strany druhé. Tyto dvě protivy různých světél vzájemně vyváženy a výborně vystiženy působí klidně a harmonicky. Před seriosností zde se zračící plný respekt!

Aleš, tato bílá vrána v síních rudolfinských, zastoupen letos jedním z výborných svých listů, tentokrát hejtmana tábořského »(Kuneše z Bělovic,« č. 536.) představujícím.

Právě zde máme příležitost porovnatí mistrnou, lehkou a při tom tak svéráznou kresbu Alšovu s pracemi okolními, v kterých najdeme ponejvíce mnoho píle, propracovanosti a svědomitosti; ale to je také vše. Alšovu hlubokému citu naproti tomu stačí několik energických, živých linií, kteréž ale pečet ruky mistrné na sobě nesouce, plně látku předsevzatou podávají.

Bohužel po všem tom, co o Alešovi nejen doma ale i za hranicemi psáno a mluveno bylo, přiznati musíme smutné faktum, že ne Alšova mistrná kresba (která žádaným obnosem 120 zl. ani přibližně není vyvážena), ale ledajaká hloupá,

jako pod lupou provedená zátiší (na př. ono v sále III. za 700 zl. zakoupené zátiší!) se lehce prodají. Co naděláno řečí o svérázném českém umění — a na ocenění jeho kupují se — cizí, drahé škváry.

V. Brožík vystavuje genrový obraz »Děti v lese« (číslo 130.) a velký historický obraz »Tu Felix Austria nube.« Obě díla prozrazují ruku rutinovaného mistra.

Prvnější obraz hlásí se k nám jako dobrý známý z jubilejní výstavy. Děti na něm svými nenucenými pohyby a výrazy tváří, celek pak ladností se zamlouvá; leč malíř historických věcí se v něm nezapře. V enterieru lesním, kde modely nejsou sevřeny čtyřmi stěnami, v tak volném prostoru, kde zelení vše dýše a jásá, rádi bychom si odmyslili ony tupé, nahnědlé tóny, kteréž nejen pletí, ale celkem vůbec se táhnou. Daleko více snad jsou na místě při druhém, jednom to z největších historických obrazů Brožíkových.

Poznáme na něm, že látku umělec si sám nevolil. Plátno obrovských rozměrů je úplně ovládnuto. Ceremonie sama sebou nese již takový sváteční klid, lépe řečeno snad upjatost, že v tom ohledu umělec měl ruce vázány, a to v takovém historickém díle pro malíře zajisté není okolností šťastnou. V popředí chrámu překvapuje velké světlo, kteréž by ve skutečnosti bylo asi daleko tlumenější, a následkem jeho pak voskovice zářiti by musely silou daleko intenzivnější. Obraz má své určení, malován je na nejvyšší rozkaz, a každá figura má svůj křestní list, a tu ovšem musí mítí prioritu před skutečně chrámovou náladou, při které zajisté všelike choutky »moci na toho či onoho prstem ukázatí,« odpadnouti by musily.

Fr. Ženíšek zastoupen třemi podobiznami, z nichž právě ta nejméně oficiální a reprezentivní »Hraběnka Leont. z Thunů« nejvíce se nám líbí. Podoba činí přesvědčující dojem jak v kresbě, tak v barvě. Tractament pleti je co nej-jednodušší, což právě jako velkou přednost zde uvéstí musíme, neboť málo prostředky mnoho dosaženo. Druhé dva mužské portraity jsou portraity reprezentivními, což ovšem jen v řídkých případech může býti ku prospěchu. Energické držení těla, jasná a pevná, určitým osvětlením podporovaná kresba staví tyto portraity na ono místo, kde dostává se jim skutečného porozumění od každého. Absolutní podoba a charakteristika hlav byla zde cílem Ženíškovým. V tom ohledu sotva bychom si přáli více.

Jul. Mařák po mnoha letech vystavuje dvě, k dekorativnímu účeli určené krajiny, pohledy to na Karlův Týn a Zvíkov (č. 896. 897.) Jednalo se zde, abychom tak řekli o portraity dotyčných hradů, a dané rozměry i tvar ploch vyžádaly si ideální jakési stanovisko umělcovo. Nejsou laděny do zlatých rámu a také asi není počítáno se světlem dvorany Rudolfiny, v kterém jsou vystaveny. A nemýlíme se zajisté, tvrdíme-li, že právě ony lomené šedé tóny, do nichž obě krajiny sladěny, výborně jsou vypočteny a v dobrém budou kontaktu s architektonickým okolím, pro něž jsou namalovány. Máme za to, že budeme mítí ještě příležitost i o ostatních v týž cyklus spadajících malbách při prohlídce definitivní malířské výzdoby musea kral. Českého promluvíti.

H. Schwaiger zaslal tři práce (č. 178., 179., 244.) rázu čistě krajinného. Překvapují obzvlášť ony dvě (č. 178., 179.)

kteréž mnohem blíže stojí dnešnímu pojímání krajiny, oproti dřívějším rázovitým a silně individuálním rysem se vyznačujícím pracem tohoto mistra.

J. Schusser rok co rok podává nám ukázky vzácně svědomitého, seriosního snažení a rok co rok vůči sobě požadavky stupňuje, aniž by se odvážil tam, kde by nestačil. Přiznati musíme, že každým svým novým dílem postupuje, a tak i letos podal výkon, kterým dociluje místa v posicích předních. »Májový večer« (č. 225.) je jedním z těch nemnohých obrazů letošní výstavy, které každému interessentu utkví v paměti. Motiv je převahou krajinářský, je to studie parku v podvečer se stafáží dívčí postavy, květy kaštanu trhající. Kontrastem v zadu zapadajícího slunce, jehož pěkně vystižené paprsky korunami kaštanů se prodírají a dole na trávník jakož i na figurku ženskou padají, vystupují chladně všechny stinné partie obrazu, což reflexem modravých tónů od oblohy ještě zvýšeno. Tím způsobem vymaloval Schusser znamenitou, modravou stupnici barev, již různobarevné skupiny květů v popředí v hloubce doplňují. Zelené reflexy hrající po bílém šatě dámy, jakož i na pleti jsou výtečně podány. V zájmu celku jen trochu více koncentrovanosti bychom si přáli. »Májovým večerem« Schusser dokumentuje svou vyspělost individuálního nazírání.

Druhý obraz (č. 191) jeho je portraitní studie mladé mužské hlavy, tmavě ze stínu proti sluncem ozářené budově se odrážející. Nacházíme zde nejen dobrou charakteristiku, ale i výborné tónové kvality, přes to, že lecos časem poněkud ztemnělým nám připadá.

A. Wiesner súčasťňuje se výstavy hned na poprvé velice šťastně. Opomíjejíce kresby z reprodukcí v tomto listě známé »Dračky« a Obálka na »V. S.«, zmínujeme se pouze o třech jeho obrazech, jež všechny malovány za soumraku, když s mizícím světlem vše stápní se v chladný ton, v němž kontury mizí a se rozpouští. Z nich po našem soudě stojí nejvýše »K večeru« (č. 105), kde velice dobře uhozeny tóny soumraku v park i na dámu na lavičce sedící se snesšího. Při něm nejvíce zachován a jednotně udržen celek. Leč i při druhých dvou a sice »Smutku« (č. 92.) a »Na stopě« (č. 112) užitím s úsilím vypořádané, byť ne tak rovnocenně podané hodnoty tónové. Ze zmíněných maleb sotva by kdo soudil na žáka Hynaisova, neboť připadá nám, jakoby proti směru svého mistra zapřísáhlým nepřítelem všeho světlého a jasného zdátí se chtěl. Nemůžeme to považovati za žádnou chybu, naopak spatřujeme přednost v tom, že jak Schusser tak i Wiesner přes vliv školy Hynaisovy docela samostatně přírodu vidí a pozorují, jimi že rozšiřovány jsou obzory našeho dost úzkého umění domácího.

J. Špillar překvapil nás obrazem jeho dosavadní tvorbě docela se vymykajícím. Jsou to »Mlhy« (č. 184.). Jimi znázorněna zašedivělá nálada ranní, když z vod stoupají a po březích se táhnou šedé a vzdušnými postavami oživené ranní páry. Obraz zdá se nám v myšlence i v podání šťastným, leč celková nálada nezdá se nám býti dosti akcentována. Ještě více zajímá nás »Na robotě« (č. 150.), druhý to rozměrnější obraz jeho a to tím, že Špillar nezůstává státi na menších věcech, jež dobře ovládá, ale výše se snaží. Obraz sám

představuje scénu na poli z oněch dob, kdy místo pokynů a rozkazů hospodáře zaujímal kurabáč panského drába. Obraz tento, směleji koncipovaný, značí u Špillara rozhodný krok ku předu. Zvláště líbí se nám levé popředí, matka s kojencem, na níž zračí se bol a neřávnost, a vedle ní sedící dívka. Naproti tomu část krajinná a pozadí vůbec nemá dosti barevné síly a přesvědčivosti. Nejpravdivěji působí plenérová »Studie z Domažlicka« (č. 154) a nutno ji také pokládati za jednu z nejlepších jeho dosavadních prací.

K. Rašek vystavuje »Olejkáře« (č. 246.). Ze jmenovaného obrazu zřejmo, jak dobře mu svědčí jednoduchá věc, při níž se mu podařilo zachytiti pravdivý tónový dojem naproti genu vypravujícímu.

Aug. Vlček zastoupen dvěma, živou charakteristikou se vyznačujícími portréty: Dra Pečírky (č. 119.) a prof. Kořenského (č. 146.). Přednost prvního leží v jisté nenucenosti, kdežto při druhém je patrna schválnost posazení portrétovaného. I v technice je poněkud rozdíl; menší portrét Dra P. je pastosněji nanešen, kdežto portrét prof. K. více nese ráz kolorované, při tom však všestranně korektní kresby, celek prozrazuje svědomité studium a stejně seriosní snažení svého původce.

Max Švabinsky vystavuje letos opět ukázky virtuosně ovládané pérokresby. Ukázky tyto stojí co techniky se týče na vysokém, u nás skorem ojedinělém stupni, a až Švabinsky ještě více energie a švihů si osvojí, zajisté s podobnými výtvoři nejlepších cizích umělců úspěšně konkurovati bude.

Delikátní procítěním a přednesem je »Podobizna dámy« (č. 736.), kde dobře podána lehkost a povaha látky oproti massám pevným, na př. pleti. Celek pak působí velice elegantně. Na stejné výši stojí i většina ostatních prací. Tak hned výborný v charakteru portrét Vrchlického (č. 733.), jehož póza zdá se nám býti dobře odpozorována. Dále »Podobizna matky umělcovy« (č. 732.), »Večer« (č. 735.) rutinovaně podaný až na příliš matný svit světla. Při »Lyrickém motivu« (č. 734.) kterýžto název lépe se zamlouvá než »Splynutí duší«, působí zejména soulad celku, kterýž nás nechává ve Švabinském tušiti ctitele anglického praerafaelismu.

Účinkem svým přibližují se perokresby Švabinského leptaným rytinám, což autor také úpravou docíliti se snažil a považujeme za těžko vylíčiti přednosti jejich, poněvadž ony pro technickou zručnost a vyspělost viděny býti musí

Fr. Urban vystavuje triptichon »Zlato« (č. 235.). V dobře vyjádřeném poli prostředním odehrává se bezohledný, sobecký zápas o docílení oně třeptivé mety, jež spočívá v rukách Satana, sedícího na skále za propastí (smrti). V levém poli zobrazen neklidný strach a bázeň o vybojovaný kov lakomcem měšec pevně svírajícím a stupidně před se zíráním, jako kontrast pole pravého, kde zříme v kraji rodném o pluh opřeného, modlícího se hoča slováckého. V poli

tomto vyjádřil Urban úplně klid a mír, který nejen krajem, ale i duší orače vane. Celek tripticha je po stránce kresebné plně ovládnut. Kresba těl prostředního pole svědčí o vytrvalém studiu a cviku. Pomíjíme jakousi stejnost zobrazených těl jak v kresbě, tak i barvě, kteráž opakováním jednoho modelu mimovolně se dostavila, rovněž pak ono nám namnoze nesympatické přefialování a ve stínech krvavě červené přibarvení, jež celým triptichem se táhne. Leč to jsou věci vedlejší. Jinak vidíme zde velice vážné cíle si stavící snahu, od níž mnoho očekáváme tím spíše, jelikož Urban oproti pracem dřívějším přichází na správnou, jemu dobře svědčící cestu dekorativního uplatnění. (Dokončení.)

SOUTĚŽE UMĚLECKÉ.

— Dozorčí rada městské pojišťovny usnesla se, aby v assanačním bloku na Staroměstském náměstí postaven byl palác městské pojišťovny s kasárnami hasičskými. Na stavbu objednány tentokrát bez soutěže skizy, jež dozorčí rada schválila.

— Soutěž na upravení průlomu u Klíčů na Malé Straně. Nejasná stylisace konkurenčních podmínek, v nichž určeny dvě lhůty byla příčinou, že po uplynutí první stanovené lhůty městská rada pražská novinami oznámila, že konkursu toho nesúčastnil se žádný z architektů, že vypsání konkursu bylo bezúčelným. Na základě toho ozvaly se hned některé hlasy časopisecké, trpce si stěžující na netečnost umělců, kteří v této důležité záležitosti nepřiložily ruky k dílu. Po uplynutí druhé definitivní lhůty oznámeno, že došly celkem pouze 4 návrhy. Výsledek to počtem velice smutný. Co toho příčinou? Pravda, že řada předních jmen, jež zastoupena v umělecké komisi na radnici, co juroři byla zbavena příležitosti soutěže, leč je dosti známo a při posledním konkursu na Živnostenskou banku zjevným se ukázalo, že u nás existuje velice slušný počet architektů, který konkurovati mohl. Jedna z příčin je častokrát opakovaný úkaz, že provedení zadává se pak na základě jiných cest než jak by výsledek konkurence žádal (ku př. divadlo v Plzni, živnostenská banka atd.), jednak také tím, že pro nynější městskou radu, v které nejví se opravdivost provésti uměleckou komisí navržené zastavení průlomu, že pro tuto městskou radu nechtěli umělci, obávající se, že pracují nadarmo, návrhů svých podati. Připojujeme se úplně k těm, kteří slabou věcnost tu kárají; při každé takové příležitosti, kde jedná se o tak důležitou záležitost vzhledu a úpravy Prahy, nemělo by se hleděti na tyto nepřijemnosti a v zájmu věci neměla by scházet ani jediná ruka. Snad by pak i v té nehybné městské radě našlo se trochu respektu ku poctivé snaze jednotlivců, kteří by pak byli jednotným hlasem umělectva.

— Reprodukce z konkurence na obálku »V. S.« ponechány býti musely pro nedostatek místa do čísla příštího.

Listárna redakční.

Dopisy neodpovídáme; zbytečno tudíž připojovati poštovní známky. — Rukopisů nevracíme. — Zásilek nedostatečně frankovaných nepřijímáme. —

J. J. — E. Ř. (Za noci). — V. M. (Zachráněn?) — Neuveřejníme. — J. H. Díky. — Faun. Dle možnosti. — Mor. Snad v příštím čísle. — —oly. Slabší než předešlé. Dobré myšlenky ubíjeny strojeností. Nejlepší »Západ.« — R. Hl. S. V příštím čísle.

Přítel umění. Proč autor »Šilence« vzdaluje se pražských výstav, nedovedeme Vám vysvětliti; snad polekán byl předčasnými zprávami o svých dílech, které některými listy českými, pozdravujícími jeho přesídlení z Vídně do Prahy jako uměleckou událost, loňského roku zaznamenány byly.

Spisy redakci zasláné.

Vilém Mrštík: **Pohádka máje.** Román. S uměleckou výzdobou Zdenky Braunerové. 506 str. 8°. Vydání na skvostném papíře 3.60 zl. vázané 4.60 zl., vydání na ručním papíře skvostně vázané 5.80 zl. Nakl. J. Otto v Praze.

Rádky, kterými provázíme knihy listu našemu k oznámení zasláné, nejsou kritikami, nýbrž pouze upozorněním na ony vlastnosti knihy, které se nám zdají dobrými neb pozor-

hodnými — a nemohou tudíž pojmouti celé ocenění »Pohádka máje«. Lze jen poukázati na to, že považujeme tuto knihu za dokonalé dílo umělecké, ve kterém nalezne zalíbení jak obecenstvo nejširší, tak i gourmand literární, dílo ryzího umění, přístupné, milé a vzácné každému. Výborným vystižením jemných a těžkých detailů zachycena tu mohutná krása mládí, a kolem poetické Helenky a zdravým životem dýšícího Řísy, který zajisté stane se zamilovaným rekem všeho čtenářstva českého — seskupena dokonale až do posledních odstínů všecka stať ostatní, milá a plná pravého života — a vše podáno nikoli ve fotografickém odlesku ale stylisováno aristokratickým taktem uměleckým. Román Mrštíkuv získal si již svého času ve Světozoru všech sympatií; dnes, vyzdoben ještě šťastnou rukou slečny Braunerovy, patří mezi nejkrásnější české knihy.

V. P. Trnavský: **Sestry.** Román z pražského života. Cena 1 zl. 50 kr. Nakl. V. Kraus v Táboře. —

»Sestry« jsou pokusem naturalistického románu z pražského ovzduší asi toho způsobu jako Čapkův román »V třetím dvoře«; ovšem schází tu Čapkův lehký, rutinovaný sloh, snadno překonávající choulostivá místa thematic. Nedo- statky formální vysvětluje zřejmá snaha autorova, povědět vše, co pozorovatelské oko ve svém okolí vystihlo. Nejzda- řilejším místem jest líčení venkovské muziky v kapitole XVI.—XVIII.

PAMÁTKY VÝTVARNÉ

z Československé výstavy Národopisné r. 1895.

SEŠIT I.

Dílo toto podá světlotiskem množství vynikajících předmětů z různých oborů práce umělecké. Nábytek, řezby, výšivky a součásti krojové, lístky rukopisných památek, vazby, faience a majolika, sklo, práce z kovu, boho- služebná náčiní a roucha poslouží všem, kdož v kterémkoli z těchto oborů pracují, jako vhodné při studiu vzory a obeznámí kruhy širší s dobrou prací domácí,

Dílo vycházeti bude ve lhůtách měsíčních po sešitech o 10 obrazích. 12 sešitů o 120 listech utvoří celek, k němuž přiložen bude při posledním sešitu náležitý text a seznam.

Předplatné na celé dílo aneb na 6 sešitů přijímá p. **Boh. Schnirch,** sochař na Král. Vinohradech.

Předplatné pro Prahu obnáší: na celé dílo 18 zl. r. m.
na 6 sešitů 9 «

Kdož si přejí dílo toto poštou odebírat, přidejtež laskavě 20 kr. na re- komandovanou zásylku každého sešitu.

Cena sešitu v knihkupectví 1.70 r. m. — Dílo toto prodává se v ceně výrobní a proto nelze povolití nižádných sraček.